

نهج البلاغه

ویژه ی گروه کم توان ذهنی

(پایه نهم)

سازمان آموزش و پرورش استثنایی

معاونت آموزشی، پرورشی و تربیت بدنی

سال تحصیلی ۱۴۰۴ - ۱۴۰۳

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

سخنی با دانش آموزان.....۳

مقدمه.....۵

معنای نهج البلاغه.....۶

نهج البلاغه دارای چه بخش هایی است؟.....۶

فصل اول: خطبه های امام علی (ع)

دعا.....۸

ادب در گفتار.....۹

سفارش به نماز.....۱۱

آفرینش آسمان و زمین و خلقت انسان.....۱۳

فصل دوم: نامه های سیاسی و اخلاقی و نظامی امام علی (ع)

یاری خواستن از خدا.....۱۵

قوانین واجب الهی.....۱۷

عفو و بخشش.....۱۸

پرهیز از شوخی بیجا.....۱۹

فصل سوم: کلمات کوتاه امام علی (ع)

- ۲۱.....خوش اخلاقی
- ۲۳.....پرهیز از حسادت
- ۲۵.....پرهیز از غیبت
- ۲۶.....حفظ دوست خوب
- ۲۷.....هدیه دادن
- ۲۹.....نرفتن به مکان های نامناسب
- ۳۰.....قدر فرصت ها را دانستن
- ۳۱.....تلاش و کوشش و دوری از تنبلی
- ۳۳.....پناه بردن به خدا از شر شیطان
- ۳۴.....خودآزمایی
- ۳۸.....جدول
- ۴۰.....منابع

سخنی با دانش آموزان:

❁ سلام برگلهای خوشبوی ایمان و بندگی ❁

خدا را شکر می کنیم که می خواهید در کنار کتاب آسمانی قرآن کریم، با نهج البلاغه هم آشنا شوید. امام علی (ع) امام اول ما شیعیان است. رفتار، اخلاق و سخنان امام علی (ع) می تواند راهنمای ما مسلمانان باشد و عمل به آن باعث سعادت ما در دنیا و آخرت شود. نهج البلاغه کتابی بسیار با ارزش است که سخنان زیبا و نورانی حضرت علی (ع) در آن آمده است. ما با خواندن این کتاب می توانیم با امام علی (ع) بیش تر آشنا شویم و راه و روش امام علی (ع) را در زندگی خود به کار ببریم.

کتاب قرآن کریم و نهج البلاغه می توانند راهنمای خوبی برای ما باشند و راه درست زندگی کردن را به ما نشان دهند.

وقتی ما قرآن کریم و نهج البلاغه را می خوانیم، قلب خود را با سخنان الهی و کلام امام علی (ع) نورانی می کنیم و به خدا نزدیکتر می شویم.

خدا جوانانی را که عمر خود را صرف عبادت خدا می کنند بسیار دوست دارد. امام صادق(ع) درباره ی ارزش عبادت در دوران نوجوانی می فرماید: " دوست داشتنی ترین آفریده ها در نزد خداوند، جوان نورسیده و با طراوتی است که جوانی و شادابی خود را در راه اطاعت خداوند سپری می کند. خداوند به چنین فردی نزد فرشتگانش افتخار میکند و می فرماید این بنده ی واقعی من است. " ما هم به نوجوانانی مثل شما افتخار می کنیم. "

مقدمه:

پیامبر (ص) فرموده است: "یاد علی (ع) عبادت است."

امام علی (ع) امام اول ما شیعیان است که پیامبر (ص) ایشان را به عنوان برادر و جانشین خود معرفی نمودند و الگوی مناسبی برای مسلمانان شدند.

امام علی (ع) در طول عمر با ارزش خود سخنان زیبا و دلنشین برای مردم داشتند که یکی از دانشمندان بزرگ اسلام به نام شریف رضی که در سال ۳۵۹ هجری در بغداد به دنیا آمده بود. به دلیل علاقه ی زیادی که به امام علی (ع) داشتند در طول ۲۰ سال سخنان ایشان را جمع آوری کرد و در این راه سختی زیادی کشید و تصمیم گرفت تعدادی از سخنرانی ها، دعاها، نامه ها و سخنان زیبای امام علی (ع) را در یک کتاب به نام « نهج البلاغه » به مردم معرفی کند.

شریف رضی در سن ۴۷ سالگی از دنیا رفت روحش شاد.

معنای نهج البلاغه:

آیا می دانید نهج البلاغه به چه معناست؟

نهج البلاغه یک کلمه ی عربی است.

نهج یعنی: راه و روش

بلاغه یعنی: سخن روشن و واضح

نهج البلاغه یعنی راه و روش زیبا سخن گفتن و خوب حرف زدن.

نهج البلاغه همانند قرآن کریم، کلامی دلنشین و بی نظیر دارد.

کتاب نهج البلاغه دارای چند بخش است؟

شریف رضی در کتاب نهج البلاغه سخنان زیبای امام علی (ع) را در سه بخش آورده است:

فصل اول: شامل خطبه ها یا سخنرانی های امام علی (ع) می باشد.

فصل دوم: شامل نامه های سیاسی - اخلاقی - نظامی می باشد.

فصل سوم: کلمات کوتاه امام علی (ع) است که شامل سخنان کوتاه و بسیار مفید می باشد .

امام علی(ع) در زندگی نورانی خود سعی می کرد مردم را به سوی خدای بزرگ هدایت کند. حضرت علی(ع) از هر فرصت مناسبی برای راهنمایی مردم استفاده می کرد اوبعضی وقت ها با سخنرانی های خود مردم را راهنمایی می کرد، بعضی وقت ها هم با نوشتن نامه ها و جمله های زیبا راه و رسم زندگی درست را به مردم می گفت و روش رسیدن به سعادت و خوشبختی را به همه نشان می داد .

امام علی (ع) در سخنرانی ها و نامه ها و سخنان خود در مورد خداشناسی ، بازگشت به سوی خدا و زنده شدن دوباره ی انسان،مسائل اخلاقی و تربیتی، سیاسی و.... صحبت کرده است. ما با خواندن نهج البلاغه می توانیم از دستورات و راهنمایی های امام علی(ع) در زندگی استفاده کنیم و آن ها را الگوی خود قرار دهیم تا هم در این دنیا وهم در جهان آخرت سربلند و خوش بخت باشیم.

هر چه نهج البلاغه را بیش تر بخوانیم و با آن بیش تر آشنا شویم ، زیبایی هایش را بیش تر احساس می کنیم. مقام معظم رهبری در این باره می فرمایند: "هر کس یک بار نهج البلاغه را بخواند می فهمد که چه نکته های مفیدی دارد ،نهج البلاغه کتاب انسان سازی، تربیت وسعادت است. ..."

فصل اول: خطبه های امام علی (ع)

خطبه به معنی سخنرانی است و به کسی که سخنرانی می کند خطیب می گویند. گاهی وقت ها امام علی (ع) برای هدایت و راهنمایی مردم سخنرانی می کردند. ایشان با سخنان زیبا و رسای خود در دل مردم نفوذ می کردند و مسایل اجتماعی، اخلاقی، تربیتی، اعتقادی و... را به گوش مردم می رساندند.

از بین سخنرانی های زیادی که امام علی (ع) داشتند، سید رضی خطبه هایی را که از همه زیباتر بودند را انتخاب کرده و در کتاب نهج البلاغه آورده است. امام علی (ع) این خطبه ها را در مجالس یا در جنگ ها و... فرموده است.

در این بخش به چند نمونه از مسائل مطرح شده در خطبه ها اشاره می کنیم.

دعا:

در نهج البلاغه در خطبه ی ۷۸ یکی از سخنرانی های حضرت علی (ع) به صورت دعا

بیان شده است که با هم بخشی از این دعا را می خوانیم:

ای خداوند! گناهان مرا بیامرز که تو از من هم نسبت به گناهانم آگاه تر هستی.

اگر بار دیگر گناه کردم باز هم مرا ببخش.

خداوندا! اگر تصمیم گرفتیم که کار نیکی را انجام دهیم و آن را انجام ندادیم مرا ببخش .

ای خدا! هر اشاره ای که با گوشه ی چشمم کردم و هر سخن نابجا و بی فایده ای که از دهانم بیرون آمد و خواسته های دل و لغزش های زبانم را بر من ببخش.

ادب در گفتار:

یکی از ویژگی های انسان با ایمان، داشتن ادب است. ما باید از هر فرصتی استفاده کنیم تا اخلاق خوب و ادب را یاد بگیریم و با الگو گرفتن از پیامبر(ص) و امامان معصوم (ع) فردی با ادب و خوش اخلاق باشیم تا خداوند از ما راضی باشد.

امام علی(ع) نیز در جاهای مختلف در نهج البلاغه به ما سفارش کرده است که با دیگران مؤدبانه رفتار کنیم و در گفتار هم ادب را رعایت کنیم و خوب سخن بگوییم و از بدزبانی پرهیز کنیم.

برای نمونه امام علی(ع) در یکی از خطبه های خود می فرمایند:

" فحش و بدزبانی از او (انسان پرهیزکار) دور است.... و دیگران را با لقب های

زشت صدا نمی زند. ..."

و در خطبه ی دیگری می فرمایند:

" من نمی پسندم که شما ناسزا بگویید."

همه ی ما دوست داریم دیگران با ما خوب حرف بزنند. هیچ کس دوست ندارد که حرف بد بشنود، کسی به آنها توهین کند و با زبان خود آنها را آزار دهد. همه می خواهند مردم با آنها با ادب و با سخنان احترام آمیز برخورد کنند.

آیا ما تلاش کرده ایم که به سفارش امام عزیز خود عمل کنیم؟

آیا ما زبان خود را تربیت کرده ایم که همیشه سخنان خوب بگویید، به کسی توهین نکند و ناسزا نگوید؟

✽ امام علی (ع) فرمودند:

"زبانی که ادب ندارد، مانند حیوان درنده ای است که اگر رهایش کنی، می گزد."

ما باید در منزل، مدرسه، در اتوبوس، در کوچه، در مهمانی ها و... همیشه و در همه جا

مواظب زبان خود باشیم و با همه با ادب و محترمانه صحبت کنیم.

✽ خداوند در سوره ی بقره ، آیه ی ۸۳ می فرماید:

"... وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا..."

"با مردم با زبان خوش صحبت کنید."

*در آزمون کتبی، حفظ آیه ها لازم نمی باشد .

سفارش به نماز:

امام علی (ع) در خطبه ای می فرمایند:

" نماز، بر مؤمنان واجب است و باید آن را در وقت مخصوصش به جا آورند."

هم چنین امام علی(ع) در همین خطبه می فرمایند:

"همان طور که در آیه ی قرآن نیز آمده است، از جهنمی ها پرسیدند که چرا

جهنمی شدید؟ گفتند: برای این که ما نماز گزار نبودیم."

نماز خواندن، مهم ترین عبادت برای خداوند است. نماز آن قدر ارزش دارد که خدا در قرآن کریم ما مسلمانان را به خواندن آن سفارش کرده است. نماز بر رفتار انسان تأثیر می گذارد و او را از کار های بد دور می کند.

هر چه قدر انسان از گناه دور شود، به بهشت نزدیک تر می شود. نماز به انسان آرامش می دهد. نماز توجه انسان را به خدا بیش تر می کند و باعث می شود که همیشه به یاد خدا باشد و در مشکلات و سختی ها از خدا کمک بخواهد. امام علی (ع) در همین خطبه می فرماید نماز مانند چشمه ی آب گرمی است که در کنار منزل انسان قرار دارد و انسان در هر شبانه روز ۵ بار خود را در این چشمه می شوید و آلودگی هایی که برتنش است را پاک و تمیز می کند.

ما هم باید سعی کنیم با خواندن نماز ، به خدا نزدیک تر شویم تا قلبمان پاک و نورانی شود.

❁ خداوند در سوره ی نساء، آیه ی ۱۰۳ می فرماید:

"... فَأَقِمْوا الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَاباً مَوْقُوتاً"

" و نماز را به جای آورید که نماز بر مؤمنان واجب است و باید در وقت معین خوانده شود."

آفرینش آسمان و زمین و خلقت انسان

حضرت علی (ع) در خطبه اول نهج البلاغه از آفرینش آسمان و زمین و خلقت انسان چنین یاد می کند :

خداوند انسان را از خاک آفرید و او را به صورت موجودی زنده در آورد و به او فکر عطا کرد تا تلاش کند و بتواند بر موجودات دیگر برتری پیدا کند .

به انسان اعضا (چشم ، گوش ، دست ، پا و ...) و حواس (بویایی ، بینایی ، شنوایی ، چشایی) داد تا آنها را در زندگی به کار گیرد و قدرت تشخیص به او عطا کرد تا حق و باطل و درست و نادرست را از هم جدا کند .

سپس از فرشتگان خواست که بر آدم سجده کنند و او را احترام بگذارند . همه فرشتگان سجده کردند جز شیطان ، که غرور و خود بزرگ بینی او را گرفت و سنگدلی و بدی بر او غلبه کرد و به آفرینش خود از آتش افتخار کرد و بر انسان سجده نکرد .

سپس خداوند آدم (ع) را در خانه ای مسکن داد که زندگی در آن شیرین بود و به او جایگاه امن و امان بخشید و او را از وسوسه های شیطان آگاه نمود ، اما شیطان که از بهشت و هم نشینی آدم (ع) با خوبان حسادت می ورزید او را وسوسه کرد و آدم (ع) نیز فریب شیطان را خورد و این فریب برای او باعث پشیمانی شد .

آن گاه خداوند مهربان در توبه را برای آدم (ع) باز کرد تا اشتباه خود را جبران کند و به او وعده بازگشت به بهشت را داد سپس آدم (ع) را به زمین فرستاد تا مورد آزمایش قرار بگیرد و با مشکلات مبارزه کند ، ازدواج کند و فرزندانی به دنیا آورد .

خداوند متعال هرگز انسانها را بر روی زمین رها نکرد و برای راهنمایی و خوشبختی آنها پیامبرانی فرستاد تا نعمت های خداوند مهربان و نشانه های قدرت او را معرفی کنند و با بیان احکام و دستورات الهی انسانها را به رستگاری و بهشت برسانند.

❁ خداوند در سوره ی حشر ، آیه ی ۲۳ می فرماید:

" هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ
الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ "

" او خداوند یگانه‌ای است که معبودی جز او نیست، حاکم و مالک اوست، از هر عیب منزّه است، به کسی ستم نمی‌کند، امنیت بخش است، مراقب همه چیز است، شکست ناپذیری که (با اراده‌ی نافذ خود) هر امری را اصلاح می‌کند، و دارای کبریا و عظمت است؛ خداوند منزّه است از آنچه همتای او قرار می‌دهند ! "

فصل دوم: نامه های سیاسی و اخلاقی و نظامی امام علی (ع)

امام علی(ع) در نامه هایی که برای اقوام، دوستان و یامسئولان شهرهای مختلف می نوشت، و همچنین نامه هایی که در پاسخ به دشمنان می نوشت سخنان زیبا و آموزنده ای گفته اند.

امام علی (ع) در وصیت هایی که به افراد فامیل و یاران خود داشتند نیز سخنان زیبا و مفیدی فرموده اند.

ما با خواندن این نامه ها می فهمیم که امام علی (ع) در این نامه ها سخنان با ارزشی در مورد مسائل اجتماعی، اخلاقی، تربیتی و ... نوشتند که نه تنها در آن زمان مفید بودند بلکه برای همه ی زمان ها مفید هستند و هرکس آنها را بخواند و در زندگی خودش آنها را رعایت کند موفق و سعادتمند می شود.

از بین نامه های امام علی (ع) ، سید رضی تعدادی را انتخاب کرده و در کتاب نهج البلاغه آورده است.

ما در این بخش به چند نمونه از این نامه ها اشاره می کنیم:

یاری خواستن از خدا:

در مورد یاری خواستن از خدا در مشکلات، امام علی(ع) در نامه ی ۳۴ می فرمایند:

" از خداوند زیاد کمک بخواه تا حاجت های مهم تو را برآورده سازد و تو را در برابر مشکلاتی که در پیش روی داری یاری کند."

یکی از راه هایی که ما می توانیم با خدا ارتباط برقرار کنیم، دعا کردن و نیایش است
انسان با دعا و نیایش از خدا می خواهد که مشکل او را برطرف کند و ان شاء الله خداهم
دعایش را اجابت می کند.

❁ خداوند در سوره ی اعراف، آیه ی ۱۲۸ می فرماید:

"... اِسْتَعِينُوا بِاللّٰهِ وَاَصْبِرُوا ..."

" از خداوند یاری بخواهید و صبر داشته باشید."

یکی از بهترین زمانهایی که دعا در آن مستجاب می شود، هنگام نماز است. وقتی انسان نماز می
خواند در واقع با خدا سخن می گوید و در این حال انسان به خدا توجه بیشتری دارد و خداوند
نیز با مهربانی بیشتری با او رفتار می کند و دعای او را برآورده می سازد.

❁ امام علی (ع) در باره ی اجابت شدن دعا فرمودند:

"در این مواقع برای خواسته های خود دعا کنید: هنگام قرائت قرآن، اذان گفتن ،

بارش باران و... "

اطاعت از قوانین واجب الهی:

امام علی(ع) در قسمتی از نامه ی ۵۹ می فرمایند:

" نفس خود را برای انجام قوانین واجب الهی، آماده کن "

*** منظور از قوانین واجب الهی، اعمالی است که خداوند انجام دادن آن ها را بر ما واجب کرده است.

شما در کتاب های درسی یاد گرفتید که رعایت کردن قانون برای ایجاد نظم است. اگر ما در زندگی قانون را رعایت نکنیم، نظم کارهای ما به هم می خورد.

توجه به نظم و ترتیب در کارها و رعایت قوانین در زندگی بسیار مهم است. قوانین دینی نیز بسیار مهم هستند. ما باید قبل از هر چیزی قوانین الهی را بشناسیم و در عمل به آن بکوشیم. نماز، روزه، دوری از گناهان، حج و... نمونه هایی از تکالیف دینی ما مسلمانان است. انجام صحیح این احکام باعث سعادت انسان در دنیا و آخرت می شود. خوب است شما که اکنون در سن نوجوانی هستید و به سن تکلیف هم رسیده اید و انجام تکالیف دینی بر شما واجب شده است، با مطالعه ی توضیح المسائل مرجع تقلید خود، تکالیف دینی را بشناسید و سعی کنید به واجبات عمل کنید و از کارهای حرام دوری کنید. احکام دین را یاد بگیرید و آنها را در زندگی به کار برید.

✽ خداوند در سوره ی حج، آیه ی ۷۷ می فرماید:

"يا ايها الذين آمنوا ارکعوا واسجدوا واعبدوا ربکم وافعلوا الخير لعلکم تفلحون"

"ای مؤمنان رکوع و سجود را به جا آورید و پروردگارتان را بپرستید و کار های

خیر انجام دهید تا رستگار شوید."

عفو و بخشش دیگران:

امام علی (ع) در قسمتی از نامه ۲۳ نوشته است:

"دیگران را ببخشید و عفو کنید. آیا دوست ندارید خدا شما را عفو کند و ببخشد."

بخشیدن دیگران یکی از کار های بسیار خوبی است که پیشوایان بزرگ دینی ما همیشه مسلمانان را به آن سفارش کرده اند و از ما خواسته اند که اگر کسی در حق ما بدی کرد و معذرت خواهی کرد او را ببخشیم. ما در کتاب دینی خواندیم که وقتی انسان کار اشتباهی را انجام می دهد و بعد، از کار خود پشیمان می شود، توبه می کند و از خدا می خواهد که او را ببخشد و خدا هم او را می آمرزد.

ما هم باید سعی کنیم اشتباهات دیگران را ببخشیم.

بعضی وقت ها انسان از روی نادانی کار اشتباهی می کند و ما را ناراحت می کند وبعد از کار خود پشیمان می شود و از ما می خواهد که به او فرصت بدهیم تا اشتباه خود را جبران کند . ما هم باید او را ببخشیم و نباید در برابر بدی یا اشتباه دیگران دست به انتقام جویی بزنیم .

ما با بخشیدن دیگران، دل های خود را به هم نزدیک می کنیم و با هم دوست می شویم و پاداش آن را از خدا می گیریم.

❁ خداوند در سوره ی نور، آیه ی ۲۲ می فرماید:

"... وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ"

"مؤمنان باید عفو کنند و بدی ها را ببخشند. آیا دوست ندارید که خداوند هم

نسبت به شما بخشش داشته باشد . خداوند بسیار آمرزنده ی مهربان است."

پرهیز از شوخی های بیجا:

امام علی(ع) در قسمتی از نامه ۳۱ می فرمایند:

"از شوخی کردن و گفتن سخنان بی محتوا و بیهوده پرهیز کن."

(یعنی باید از شوخی کردن و گفتن حرف های بیهوده دوری کنیم.)

بعضی ها فکر می کنند که اگر ما در هر جا و هر وقت زیاد شوخی کنیم نشان دهنده ی این است که ما خوش اخلاق هستیم. در حالی که این فکر اشتباهی است .

ما باید بدانیم که خوش اخلاقی با شوخی بی جا فرق دارد. انسان باید خوش اخلاق باشد، بعضی وقت ها شوخی هم بکند اما موقع شوخی کردن باید مواظب رفتار مان باشیم تا با زدن حرفهای بیهوده اطرافیان را ناراحت نکنیم. بعضی وقتها ممکن است در موقع شوخی کردن حواسمان نباشد و حرفهایی را بزنیم که موجب بی احترامی به دیگران شود و رابطه ی گرم و صمیمی خانواده یا دوستان از بین برود و بعد بگوییم ای کاش این شوخی را نمیکردیم!

❁ خداوند در سوره ی مؤمنون ، آیه ی ۳ می فرماید:

"وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ الْغَوِّ مَعْرُضُونَ"

"مؤمنان از سخنان بیهوده و بی ارزش دوری می کنند."

فصل سوم: کلمات کوتاه

بعضی وقت ها مسلمانان از حضرت علی (ع) سوال هایی را می پرسیدند و امام علی (ع) با صبر و حوصله جواب های کوتاه، زیبا و پندآموزی به آنها می دادند و مردم را راهنمایی می کردند. گاهی امام علی (ع) جمله های کوتاه و زیبایی برای مردم می خواندند که بر مردم خیلی تأثیر می گذاشت.

از بین سخنان کوتاه و با ارزش امام علی (ع)، سید رضی بعضی از سخنان امام علی (ع) را انتخاب کرده و در کتاب نهج البلاغه آورده است.

به این سخنان، کلمات قصار هم می گویند .

کلمات قصار یعنی سخنان کوتاه امام علی (ع)

در این بخش به برخی از این کلمات قصار اشاره می کنیم.

خوش اخلاقی:

دین اسلام به ما سفارش کرده است همیشه خوش اخلاق باشیم. وقتی زندگی نامه ی پیامبر(ص) و امامان معصوم (ع) را مطالعه می کنیم، می بینیم که همه ی آنها دارای اخلاق نیکو بودند و با همه و در همه جا خوش رفتار بودند و دیگران را هم به خوش رفتاری سفارش می کردند.

امام علی(ع) نیز در نهج البلاغه ما را به خوش رفتاری سفارش کرده است .

امام علی (ع) در کلمه ی ۶ می فرمایند:

"خوش رویی وسیله ی برای دوست یابی است".

(یعنی وقتی انسان خوشرو باشد همه با او دوست می شوند.)

وقتی انسان خوش اخلاق باشد همه دوست دارند که با او ارتباط برقرار کنند. در کارها با او مشورت کنند. در جمع دوستان و مهمانی ها از کنار او بودن لذت می برند و به خاطر اخلاق خوبش همه می خواهند که با او دوست شوند و به این ترتیب او دوستان زیادی پیدا می کند و هیچ وقت تنها نمی ماند.

منظور امام علی(ع) از این سخن که می فرماید خوشرویی وسیله ی دوست یابی است این است که انسان خوشرو خیلی زود دوستان زیاد پیدا می کند و تنها نمی ماند.

هم خدای مهربان انسانهای خوش رو را دوست دارد و هم مردم انسانهای خوش رو و با نشاط را دوست دارند.

یکی از ویژگی های انسان با ایمان این است که با نشاط، سرحال و سرزنده باشد. وقتی یک انسان مسلمان نزد دوستان خودش می رود، بهترین سوگاتی که برای آنها می برد، این است که با خودش شادابی و خوشحالی داشته باشد. یکی از کارهای انسانهای با ایمان، شاد کردن مردم است و هرکس که بنده ی خدا را شاد کند، خدا را بسیار خوشحال می کند.

✽ خدواند در سوره ی آل عمران، آیه ی ۱۵۹ می فرماید:

"فِيمَا رَحْمَةً مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَ لَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ ... "

" ای پیامبر خداوند تو را با مردم مهربان و خوش اخلاق کرد. و اگر تندخو و بی

رحم بودی مردم از تو دور می شدند. "

حسادت نکردن نسبت به دیگران:

امام علی (ع) در کلمه ی ۲۵۶ در مورد حسادت نکردن می فرمایند:

"تندرستی و سلامتی بدن از کم حسادت کردن است."

(یعنی انسان هرچه کم تر حسادت کند، جسمش سالم تر است.)

هم چنین امام علی (ع) می فرمایند:

"حسادت به دوستان از آفات دوستی است."

(یعنی اگر به دوست خود حسادت کنیم، به دوستی ما آسیب می رساند و دوستی ما به هم می خورد.)

مسلمان باید خیرخواه دیگران باشد و همیشه به فکر خوبی و سلامتی آنها باشد. اگر دوستان ما در کاری موفق می شوند و یا اگر در درس نمره ی خوبی می گیرند و یا لباس ، کفش می خرند، یا خانواده ی آنها ماشین، خانه و... می خرند ما باید خوشحال شویم و خدا را شکر کنیم که دوستان ما در زندگی پیشرفت کردند و به آسایش و امکاناتی رسیدند. ما باید دعا کنیم که انشاء الله خدا به همه ی مسلمانان کمک کند تا در آرامش و راحتی زندگی کنند .

ما نباید ناراحت شویم و خدای ناکرده بگوییم چرا دیگران این همه امکانات دارند و ما نداریم. ما نباید حسادت کنیم بلکه باید این صفت زشت را از خود دور کنیم. زیرا با حسادت کردن نسبت به دیگران، بیشتر از همه خودمان اذیت میشویم. مانند ضرب المثل معروف که می گویند: یعنی " حسود هرگز نیاسود!"

کسی که حسود باشد نه تنها خودش اذیت می شود بلکه این حسادت بر روی رفتار او تأثیر می گذارد و باعث می شود که نتواند با دیگران رابطه ی خوبی برقرار کند و در نتیجه دوستان خوب خود را از دست می دهد .

✽ خداوند در سوره ی فلق، آیه ی ۵ می فرماید:

"وَمِن حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ"

" (خداوند!) از شر انسان حسودی که حسادت می کند، به تو پناه می آورم."

پرهیز از غیبت:

منظور از غیبت این است که انسان در پشت سر فردی چیزی را بگوید که اگر آن فرد آن سخن را بشنود ناراحت می شود. خداوند در قرآن کریم به ما سفارش کرده است که این کار زشت را انجام ندهیم و برای فرد غیبت کننده عذاب دردناکی قرار داده است .

امامان معصوم (ع) نیز در مورد دوری از غیبت سفارش کرده و ما مسلمانان را از خطر آن آگاه کرده اند.

امام علی (ع) در کلمه ی ۴۶۱ در مورد کسی که غیبت دیگران را می کند، می فرماید:

"غیبت کردن آخرین کوشش انسان ضعیف است"

(یعنی فقط انسان های ضعیف هستند که پشت سر انسان های دیگر حرف می زنند.)

ما باید یاد بگیریم که چگونه از زبان خود درست استفاده کنیم. زبان یکی از نعمت های بزرگ

خداوند است که به ما داده است تا با آن غذا بخوریم، صحبت کنیم ، بادیدگران رابطه

برقرار کنیم، نماز بخوانیم، قرآن بخوانیم، با دیگران حرف های خوب بزنیم. ما باید مراقب زبان

خود باشیم تا خدای ناکرده با زبان خود گناه نکنیم. اما می توانیم با حرف های خوب دوستان

خوب زیادی پیدا کنیم و با گفتن کلمات محبت آمیز دوستان خود را از دست ندهیم.

✽ خداوند در سوره ی حجرات، آیه ی ۱۲ می فرماید:

"... وَ لَا تَجَسَّسُوا وَ لَا يَغْتَب بَعْضُكُم بَعْضًا ..."

"ای مؤمنان در کارهای یک دیگر کنجکاوی نکنید و غیبت یک دیگر را نکنید."

حفظ دوست خوب

دوست خوب یکی از نعمت های بزرگ خداوند است .

همه ی ما انسان ها نیاز داریم که دوستانی داشته باشیم، مشکلات خود مان را با آن ها در میان بگذاریم و در مورد برخی کارها با هم مشورت کنیم. و یا اگر مشکلی داشتیم با هم درددل کنیم. یک دوست خوب به انسان آرامش می دهد. انسان از دوست خوب چیزهای زیادی یاد می گیرد.

وقتی با کسی دوست شدیم باید سعی کنیم که کاری انجام ندهیم تا از دست ما ناراحت شود و رابطه ی خود را با ما قطع کند.

امام علی (ع) در کلمه ی ۱۲ می فرمایند:

"ناتوان ترین مردم کسی است که در دوست یابی ناتوان است و از او ناتوان تر کسی است که دوستان خود را از دست بدهد."

(یعنی انسان زرنگ همیشه دوستان خوبی پیدا می کند و رابطه ی خود را با آنها قطع نمی کند.)

❁ امام علی (ع) فرمودند: " از قهر کردن و قطع رابطه با یک دیگر دوری کنید. "

البته باید دقت کنیم که با هرکسی دوست نشویم و برای دوستی با دیگران ملاک هایی داشته باشیم. بعضی از انسانها همین که شخصی را چند مرتبه در خیابان، مدرسه، صف اتوبوس و یا مکان های دیگر می بینند و از او خوششان می آید با او دوست می شوند و به او اعتماد می کنند. این روش ممکن است بسیار خطرناک باشد چون نمی دانند دوستی که به تازگی انتخاب کردند چه ویژگی هایی دارد.

هدیه دادن و هدیه گرفتن:

یکی از کارهای خوبی که انسانها انجام می دهند، هدیه دادن به یک دیگر است .
وقتی ما به کسی هدیه می دهیم، دل او را شاد می کنیم و خداوند از ما راضی می شود.

❁ پیامبر (ص) فرمودند:

"به یک دیگر هدیه بدهید، تا دل هایتان نسبت به هم با محبت شود."

امام علی (ع) در کلمه ی ۵۹ می فرمایند:

"وقتی کسی به تو هدیه ای بخشید تو هم هدیه ای بیشتر از آن به او ببخش."

(منظور این است که وقتی کسی به تو هدیه داد تو هم برای جبران مهربانی او هدیهی بهتری به او بده .)

البته باید دقت کنیم که هدیه را از افراد قابل اعتماد قبول کنیم. برای مثال می توانیم از افراد خانواده یا افراد فامیل، معلم، دوستان و... هدیه را قبول کنیم.

باید حواسمان باشد که اگر افراد غریبه به ما چیزی تعارف کردند یا هدیه ای به ما دادند از آنها قبول نکنیم. بسیاری از افراد سودجو از طریق ایجاد رابطه و دادن هدیه با دیگران به ظاهر دوست می شوند و آن ها را گمراه می کنند.

هم چنین در دادن هدیه و گرفتن هدیه بهتر است که با بزرگترها مشورت کنید تا هدیه ای را که برای دوست خود می گیرید هم از نظر مالی زیاد گران نباشد و هم چیزی باشد که به دردش بخورد.

✿ خداوند در سوره ی بقره ، آیه ی ۱۹۵ می فرماید:

"... وَ أَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ"

" به یک دیگر نیکی کنید، خداوند نیکوکاران را دوست دارد."

نرفتن به مکان های نامناسب:

امام علی (ع) می فرمایند:

"هر کس به جاهای بدنام قدم گذاشت متهم گردید."

(یعنی باید از رفتن به مکان های نامناسب دوری کنیم چون ممکن است دیگران به ما شک کنند و یا تهمت بزنند.)

اگر دوستان شما به شما پیشنهاد کردند که بدون اطلاع خانواده به جایی بروید قبول نکنید. اگر آنها اصرار کنند که فقط برای یک بار می رویم باز هم به هیچ عنوان قبول نکنید.

همیشه قبل از انجام هر کاری اول به نتیجه ی انجام آن کار توجه کنید و پیش خود فکر کنید که اگر فلان کار را انجام دهید چه نتیجه ای خواهد داشت و سپس برای آن کار تصمیم گیری کنید. البته مشورت با بزرگ ترها را هم نباید فراموش کرد.

خیلی وقت ها انسان بدون این که کاری انجام داده باشد چون در جایی نامناسب حضور داشته است دیگران ممکن است به او شک کنند و یا به او تهمت بزنند.

قدر فرصت ها را دانستن:

ما باید قدر فرصتی که داریم را بدانیم. باید قدر دوران مدرسه را بدانیم و درسمان را خوب بخوانیم. باید قدر زندگی خود را بدانیم و عمر خود را هدر ندهیم. امام علی (ع) در کلمه ی ۱۱۸ می فرمایند:

" از دست دان فرصت باعث اندوه می شود "

(یعنی اگر قدر فرصتها را ندانیم و از آنها درست استفاده نکنیم، در آینده پشیمان میشویم و غصه می خوریم.)

ما باید فرصت را از دست ندهیم و قدر آن را بدانیم و در فرصتی که داریم کارهای خوب یاد بگیریم و آنها را انجام دهیم.

✿ امام علی (ع) فرمودند: فرصتها مانند ابر میگذرند، پس قدر فرصتها را بدانید.

تلاش و کوشش و دوری از تنبلی:

در دین اسلام کار و تلاش کردن ارزش زیادی دارد و یکی از بهترین عبادت ها است .

امام علی(ع) در نهج البلاغه می فرمایند:

"آن کس که در تلاش چیزی باشد یا به همه آن و یا لااقل به قسمتی از آن دست خواهد یافت." (یعنی انسان با سعی و تلاش به هدف خود می رسد.)

امام علی (ع) در کلمه ی ۱۲۷ می فرمایند:

" هرکس در کارش کوتاهی و سستی کند در آینده به غم و اندوه مبتلا می شود." (یعنی اگر انسان تنبلی کند از نتیجه ی کارش ناراحت می شود.)

انسان تنبل نمازش را به موقع نمی خواند، در درس خواندن کوتاهی می کند، در کارهای خانه به خانواده اش کمک نمی کند و به نظافت و پاکیزگی کمتر اهمیت می دهد و با بی نظمی و بی حالی همیشه اطرافیانش را به زحمت می اندازد.

انسان با تلاش و کوشش به هدفی که می خواهد می رسد. ضرب المثل معروف " از تو حرکت از خدا برکت " نیز به همین معنی است. خداوند انسان های تنبل را که هیچ تلاش و کوششی نمی کنند و همیشه سربار دیگران می شوند و از دیگران کمک می خواهند را دوست

ندارد. هر کس باید به اندازه‌های که توانایی دارد، تلاش کند، کارهایش را خودش انجام دهد و نیازهایش را برطرف کند. کسی نباید بدون کار و تلاش چیزی را از دیگران بخواهد، چون این کار ناپسند است.

انسان نباید به خاطر یک ناتوانی مثل مشکل حرکتی یا نقص در بدن ناامید شود و فکر کند که توانایی انجام هیچ کاری را ندارد. ما با توکل به خدا و یاری خواستن از او و با تلاش و پشتکار خودمان می‌توانیم به آنچه که می‌خواهیم برسیم.

به امید آن که قدر نعمت‌هایی مانند خانواده، دوستان خوب و فرصت زندگی و نیروی جوانی را بدانیم و با انجام کارهای شایسته شکرگزار خداوند باشیم.

✽ خداوند در سوره ی نجم ، آیه ی ۳۹ می‌فرماید:

"وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى"

"انسان به مقداری که تلاش می‌کند، نتیجه می‌گیرد."

پناه بردن به خدا از شر شیطان

حضرت علی (ع) در نامه ۳۱ نهج البلاغه درباره ی پناه بردن به خدا از شر شیطان می فرماید:
در تمام کارهایت به خدا پناه ببر.

شیطان با وسوسه هایش، اجازه ی انجام کارهای خوب را به آدم نمی دهد و آدم را به کارهای بد دعوت می کند.

به خاطر همین باید حواسمان را خوب جمع کنیم و به خدا پناه ببریم.

✽ خداوند در سوره ی نحل ، آیه ی ۹۸ می فرماید:

" فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ "

" هنگامی که قرآن می خوانی، از شر شیطان رانده شده (از درگاه خدا)، به خدا

پناه بر (و بر او توکل کن). "

خود آزمایی:

۱- کتابی که سخنان زیبای امام علی (ع) در آن جمع آوری شده است، چه نام دارد؟

الف) صحیفه ی سجادیه
ج) نهج البلاغه

ب) قرآن کریم
د) مفاتیح

۲- شخصی به نام ..... کتاب نهج البلاغه را نوشت.

الف) امام علی (ع)
ج) آیت الله خامنه ای

ب) شریف رضی
د) استاد مطهری

۳- کتاب نهج البلاغه شامل چه بخش هایی است؟

الف) خطبه ها، نامه ها و سخنان کوتاه امام علی (ع)

ب) نامه ها و سخنان کوتاه امام علی (ع)

ج) خطبه ها و سخنان کوتاه امام علی (ع)

د) خطبه ها، نامه ها ی امام علی (ع)

۴- سخنان امام علی (ع) در نهج البلاغه در مورد چه مسائلی است؟

الف) خداشناسی

ج) بازگشت به سوی خدا

ب) اخلاقی و سیاسی

د) همه ی موارد

۵- امام علی (ع) در خطبه ای فرمودند: فحش و ..... از انسان پرهیزگار دور است.

الف) تهمت

ج) بدزبانی

ب) غیبت

د) دروغ گویی

۶- امام علی (ع) در خطبه ای فرمودند: فحش و بدزبانی از انسان ..... دور است.

الف) بد اخلاق

ج) نادان

ب) تنبل

د) پرهیزکار

۷- امام علی (ع) در خطبه ای فرمودند: از جهنمی ها پرسیدند چرا جهنمی شدید؟

آن ها گفتند برای این که ما.....

الف) دروغ گو بودیم

ج) نماز گزار نبودیم

ب) غیبت دیگران را می کردیم

د) فحش می دادیم

۸- امام علی (ع) در نامه ای فرمودند : از ..... زیاد کمک بخواه تا حاجت های مهم تو را برآورده سازد.

الف) خدا (ج) خانواده

ب) دوستان خوب (د) بزرگ ترها

۹- ضرب المثل "حسود هرگز نیاسود" با کدام جمله ی زیر ارتباط دارد؟

الف) سلامتی بدن از کمی حسادت است.

ب) غیبت کردن آخرین کوشش انسان ناتوان است.

ج) انسان پرهیزگار از فحش پرهیزمی کند.

د) از دروغ گویی دوری کنید.

۱۰- امام علی (ع) فرمود: غیبت کردن آخرین کوشش انسان ..... است.

الف) باهوش (ج) عاقل

ب) ضعیف (د) بداخلاق

۱۱- امام علی فرمودند: هنگامی که به تو هدیه ای می دهند آن را با ..... جبران کن.

الف) دادن هدیه ای همانند همان هدیه (ج) نامه نوشتن

ب) بهتر از آن هدیه (د) قدر دانی

۱۲- این سخن امام علی (ع) که فرمودند: " هر کس در کارش کوتاهی کند در آینده به غم و اندوه مبتلا می شود " در مورد چیست؟

الف) خوش اخلاقی (ج) کار و تلاش

ب) هدیه دادن (د) راستگویی

۱۳- منظور امام علی (ع) از عبارت "تندرستی و سلامتی بدن از کمی حسادت است" چیست؟

الف) انسان هر چه کمتر حسادت کند، جسمش سالم تر است .

ب) عقل سالم در بدن سالم است.

ج) حسادت به دوستی ما آسیب می رساند.

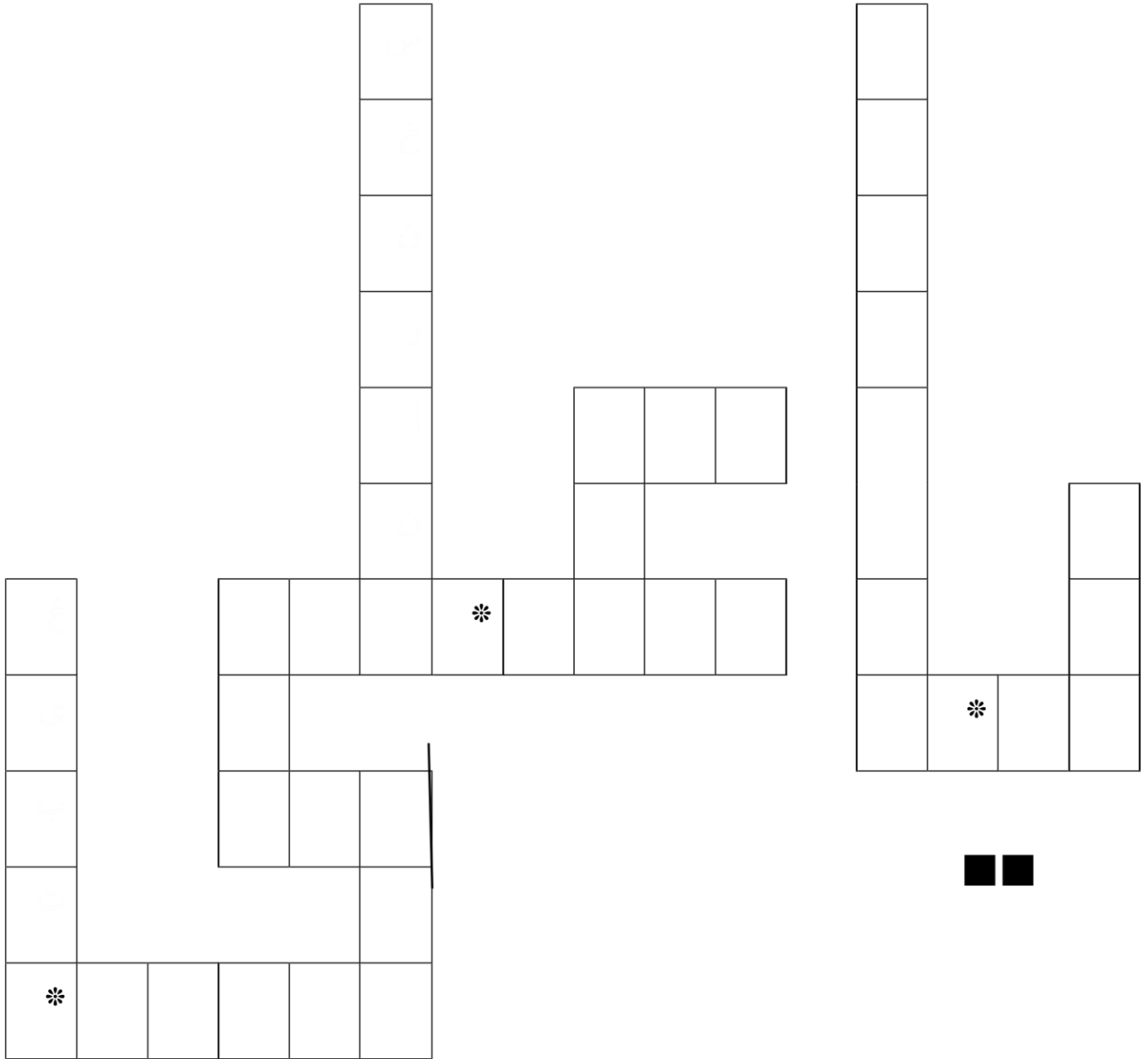
د) انسان ضعیف حسادت می کند.

۱۴- امام علی (ع) فرمودند: هر کس به جاهای بدن نام قدم گذاشت ..... شد.

الف) انسان بد اخلاق (ج) متهم

ب) ضعیف (د) دروغ گو

جدول:

۱- در مشکلات فقط از او یاری می خواهیم.

۲- یکی از نعمت های خداوند است.

۳- ما باید همه جا و با همه با ادب و ..... صحبت کنیم.

۴- نویسنده ی نهج البلاغه است.

۵- مخالف خوبی است.

۶- شریف رضی سخنان ..... امام علی (ع) را در نهج البلاغه آورده است.

۷- به معنی خطبه است.

۸- با ..... خدا دل ها آرام می گیرد.

۹- فرصت ها به سرعت ..... می گذرند.

۱۰- یکی از ویژگی های انسان با ایمان داشتن ..... است.

۱۱- ما باید با قرآن ..... داشته باشیم.

۱۲- حسادت کردن به ..... آسیب می رساند.

۱۳- اگر انسان پشت سرفردی چیزی بگوید که اگر آن فرد بشنود ناراحت شود، به این کار ..... می گویند.

منابع:

- ۱- نهج البلاغه، سيد شريف رضى ترجمه محمد دشتى. تهران: پیام عدالت. ۱۳۹۲
- ۲- نهج البلاغه، سيد شريف رضى ترجمه عبدالمحمد آيتى. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامى. ۱۳۷۸
- ۳- حکمت های نهج البلاغه جلد اول. محمد رضا هادى زاده. تهران: تابان. ۱۳۸۶
- ۴- واقعیت نگری در نهج البلاغه. بنياد نهج البلاغه. تهران: تربیت ۱۳۷۰
- ۵- ولایت و رهبری در نهج البلاغه. مسلم قلى پور گیلانى. تهران: فروزش ۱۳۸۴
- ۶- گهر عمر . جواد محدثى. مشهد: آستان قدس رضوى ۱۳۸۷
- ۷- کتاب درسى پیام های آسمان پایه ی هفتم سال تحصیلی ۹۳-۹۴

گردآورندگان: ناهید نظری کویانی - زهره میرباقری - اکرم شامحمدی - سمیه امیدى - راحله فرهمندى